

Nya svenska namn på Europas fladdermöss

JOHNNY DE JONG, TORBJÖRN EBENHARD, INGEMAR AHLÉN,
RUNE GERELL & KARIN GERELL LUNDBERG

Den taxonomiska forskningen har utvecklats snabbt de senaste decennierna. Den har ibland medfört sammanslagningar av olika arter, men oftare resulterat i att arter har splittrats genom att olika underarter upphöjts till arter. Forskningen har också medfört upptäckt av kryptiska arter, dvs. arter som morfologiskt varit svåra eller omöjliga att skilja från en närbesläktad art men för övrigt uppfyllt kraven för en god art. För fladdermössen har denna taxonomiska revolution fått stora konsekvenser, och antalet arter har ökat avsevärt. Detta har också medfört behov av svenska namn på ett antal nya arter.

Många av de gamla namnen är dessutom missvisande eller strider mot moderna principer för namngivning. Behovet av nya svenska namn blev än mer påtagligt när sekretariatet för Eurobats (Europeiska fladdermusavtalet, www.eurobats.org) arbetade fram nya listor på vilka arter som skulle ingå i avtalet. Artnamnen på de fladdermöss som ingår i Eurobats ska finnas på alla språk som talas i de länder som ingår i avtalet.

För att se över namnfrågan bildades en informell grupp bestående av Johnny de Jong och Torbjörn Ebenhard (Centrum för biologisk mångfald), Per Alström (ArtDatabanken), Ingemar Ahlén (Institutionen

Fig. 1. Långörad fladdermus *Plecotus auritus* får nu det nya svenska namnet brunlångöra.
[Brown long-eared bat *Plecotus auritus*.]
Foto: Jens Rydell

de Jong, J., Ebenhard, T., Ahlén, I., Gerell, R. & Gerell Lundberg, K. 2015. Nya svenska namn på Europas fladdermöss – Fauna och Flora 110(1): 36–42.

för ekologi, SLU), Marie Nedinge (Naturvårdsverket) samt Jens Rydell, Rune Gerell och Karin Gerell Lundberg. Diskussionen inleddes 2010, och resultatet sammanfattas i denna artikel. De nya namn som presenteras här har inrapporterats till Eurobats sekretariat. De används också redan nu av ArtDatabanken (Dyntaxa) och har dessutom använts i ett antal publikationer (t.ex. Naturvårdskonsult Gerell 2011).

Tidigare svenska namn på fladdermöss som påträffats i Sverige

Det finns många folkliga svenska namn på fladdermöss, t.ex. aftonpacka, skinnvinge och nattflaxa, som sedan medeltiden använts i olika delar av landet. Inget av dessa namn syftar på någon enskild art, utan de klumpar ihop alla arter under samma beteckning. Det finns alltså inga traditionella folkliga namn för de olika svenska fladdermusarterna. Av de traditionella namnen är det idag bara flädermus (moderniserat till fladdermus) och läderlapp (familjen läderlappar, Vespertilionidae) som lever kvar.

Svenska namn på olika fladdermusarter har framför allt myntats av skolade personer, från 1700-talet och framåt. Redan 1847 särskilde Sven Nilsson 10 olika arter i sitt verk *Skandinavisk fauna*. Namnet flädermöss hade då etablerats som rikssvenska för hela gruppen, även om Nilsson också använde namnet nattblacka (avlett till nattbacka, nattbatta, troligen från bat på engelska). I slutet av 1800-talet vidgades vyerna och översättningarna av Alfred Brehms verk *Djurens liv* myntade många namn på arter som lever utanför Sveriges gränser. I modern tid har ny taxonomisk forskning reviderat synen på hur många fladdermusarter det finns, och dessutom har många ”nya” arter uppstått genom splittringar.

Antalet fladdermusarter med behov av svenska namn har därför stadigt ökat, vilket lett till mer komplicerade artnamn, t.ex. Brandts mustaschfladdermus och Alcahues mustaschfladdermus. Upptäckten att den långörade fladdermusen (Fig. 1) egentligen består av flera arter ledde till att både en grå och en brun långörad fladdermus namngavs. Sådana långa komplicerade namn behöver förenklas. Ett sätt är att introducera nya gruppnamn, vid sidan av fladdermus, t.ex. musöra, långöra och pipistrell.

Principer för namnsättning

En organisation som har stort behov av att få fram nya svenska namn på olika organismgrupper är ArtDatabanken inom ramen för Svenska artprojektet. En fullständig lista på principer för namnsättning finns på ArtDatabankens hemsida. En av principerna är att så långt det är möjligt behålla etablerade svenska namn. Det är också önskvärt att namnet säger något om arten, t.ex. om hur den ser ut, var eller hur den lever, speciella beteenden eller läten. Numera vill man också helst undvika personnamn. Självklart bör namnet vara språkligt korrekt, ta hänsyn till svenska ordbildningsregler, vara lätt att uttala, inte vara missvisande och så kort som möjligt. Vid närmare granskning av alla de principer som presenterats visar det sig snart att det är omöjligt att följa alla principer samtidigt. Det måste bli kompromisser mellan olika principer.

Hela listan över namn på fladdermöss som omfattas av Eurobats-avtalet framgår av Tab. 1. Alla arter som påträffats i Europa finns på listan, men även några utomeuropeiska arter, eftersom även några länder utanför Europa finns med i avtalet. Här följer kommentarer till namnen på de arter som påträffats i Sverige.

Nya namn på arter som påträffats i Sverige

Vattenfladdermus *Myotis daubentonii*. Tidigare kallades arten Daubentons flädermus, men från 1920-talet och framåt har vattenfladdermus varit dominerande. Namnet har behållits, eftersom det väldigt väl speglar artens biotopval.

Dammfladdermus *Myotis dasycneme*. Namnet har behållits av samma orsak som ovan. Visserligen är artens jaktbiotop inte begränsad till dammar, utan sker oftare över större vattendrag, sjöar och havsvikar. Namnet är dock väletablerat sedan 1800-talet och täcker åtminstone en del av jaktbiotoperna.

Tajgafladdermus *Myotis brandtii*. Arten förväxlades tidigare med mustaschfladdermusen, men sedan början av 1970-talet har den urskilts under namnet Brandts fladdermus. Detta namn har ingen lång tradition i svensk litteratur, och det bryter mot regeln att undvika personnamn. Ordet tajga syftar på det nordliga palearktiska barrskogsbältet (stavas oftast taiga, men Dyntaxa använder tajga). Tajgafladdermus är en utpräglad skogsart, som ofta förekommer i barrskog.

Mustaschfladdermus *Myotis mystacinus*. Detta är ett ganska dåligt namn, eftersom det syftar på en morfologisk karaktär som inte är artspecifik. Mustaschfladdermusen har inte någon tydligare mustasch än någon annan art inom släktet. Det är emellertid ett gammalt och allmänt vedertaget svenskt namn, som använts åtminstone sedan början av 1900-talet. Dessutom är det kort och enkelt. Därför har namnet behållits.

Nymffladdermus *Myotis alcathoe*. Arten är relativt nybeskriven och förväxlades tidigare med mustaschfladdermus. Den påvisades i Sverige 2008 (Ahlén 2010). Namnet syftar på det vetenskapliga namnet *Myotis alcathoe*. Artens beskrivare hävdar att Alcathoe var en nymf som guden Dionysos förvandlade till en fladdermus, härav namnet nymffladdermus. Namnet myntades först på tyska och har använts i Sverige åtminstone sedan 2006.

Fransfladdermus *Myotis nattereri*. Tidigt 1900-tal kallades arten fransad fladdermus, vilket snart drogs ihop till fransfladdermus. Namnet har bibehållits eftersom det på ett bra sätt speglar en morfologisk egenhet som är arttypisk, nämligen den frans av styva hår som finns på svansflyghudens bakkant.

Större musöra *Myotis myotis*. Det finns tre mycket stora och närstående arter inom släktet *Myotis* i Europa. Alla tre har fått gruppnamnet musöra (ett namn som ibland används för hela släktet *Myotis*). Storleksmässigt finns ett överlapp mellan arterna, men större musöra är i genomsnitt något större än de andra två. Arten har tidigare kallats jättefladdermus, ett namn som också använts för mindre brunfladdermus *Nyctalus lasiopterus*.

Bechsteins fladdermus *Myotis bechsteinii*. Namnet borde ha bytts ut om man följer principen om att undvika personnamn i artnamnen. Arten kallas emellertid Bechsteins fladdermus på många språk i Europa, och vi har inte fått fram något bättre alternativ. Därför har namnet behållits.

Större brunfladdermus *Nyctalus noctula*. Arten kallades runt förra sekelskiftet stor brun flädermus, och ända fram till 1960-talet har namnet brunfladdermus förekommit, även om stor fladdermus varit det dominerande namnet. Det finns tre arter i släktet *Nyctalus* i Europa. *Nyctalus leisleri* är ganska lik *N.*

noctula men betydligt mindre. Genom att återgå till namnet brunfladdermöss för hela släktet *Nyctalus* blir det logiskt att kalla *N. noctula* större brunfladdermus och *N. leisleri* mindre brunfladdermus (Fig. 2).

Mindre brunfladdermus *Nyctalus leisleri*. Arten hette tidigare Leislers fladdermus (Fig. 2). För att undvika eggenamn har ett nytt namn, baserat på det nya släktnamnet, getts. Se ovan!

Sydpipistrell *Pipistrellus pipistrellus*. Denna art har endast påträffats i sydligaste Sverige och får därför namnet sydpipistrell. Namnet vanlig pipistrell har också använts, men detta är åtminstone i Sverige ett vilseledande namn. Arten har också kallats pipistrell utan bestämning, men det är olämpligt att ge en art samma namn som släktet.

Dvärgpipistrell *Pipistrellus pygmaeus*. Namnet dvärgfladdermus har använts sedan 1800-talet för att beteckna en art som i sen tid visat sig bestå av två olika arter: *P. pipistrellus* och *P. pygmaeus*. Båda arterna finns i Sverige och behöver svenska namn. I engelskan har namnet ”pipistrelle” lanserats som ett nytt gruppnamn. Vi har anammat detta och kallar arterna i släktet *Pipistrellus* pipistreller (från latinets vespertilio via italienskans vipistrello och pipistrello). För att behålla kopplingen till det tidigare artnamnet är dvärgpipistrell ett lämpligt namn.

Trollpipistrell *Pipistrellus nathusii*. Denna art har kallats trollfladdermus sedan 1930-talet och med ändringen av gruppnamnet till pipistrell blir det nya artnamnet trollpipistrell.

Nordfladdermus *Eptesicus nilsonii*. Arten har kallats nordisk fladdermus sedan slutet av 1800-talet. Namnet är bra, men har modifierats till nordfladdermus för att harmonisera med namnet för artens nära släkting sydfldermus. Ur ett europeiskt perspektiv är namnen på de två *Eptesicus*-arterna bra, eftersom nordfladdermusen är helt dominerande i norra Europa och sydfldermusen i söder.

Sydfldermus *Eptesicus serotinus*. Namnet har behållits. Se ovan.

Gråskimlig fladdermus *Vespertilio murinus*. Detta är ett gammalt väletablerat svenskt namn som syftar på pälsens färgteckning på ryggen (skimlig = ursprungligen ”täckt med mögel”, i överförd betydelse en blandning av olika färger, i detta fall orsakas

Fig. 2. Större brunfladdermus (*Nyctalus noctula*, överst) och mindre brunfladdermus (*Nyctalus leisleri*, underst) är två närstående fladdermusarter som dock är tydligt åtskilda storleksmässigt. Tidigare namn var stor fladdermus och Leislers fladdermus. Det nya namnet är en återgång till ett äldre namn, brunfladdermus. Namnet brunfladdermöss har tidigare använts för släktet *Nyctalus*. [Noctule bat (*Nyctalus noctula*, above) and Leisler's bat (*Nyctalus leisleri*, below) are two closely related species, which are easily separated by size. The new Swedish names presented here, större (larger) brunfladdermus and mindre (lesser) brunfladdermus relate to an old name, brunfladdermus (brown bat), previously used for the genus *Nyctalus*.] Foto: Börge Pettersson (*Nyctalus noctula*) and Johnny de Jong (*Nyctalus leisleri*)

färgen av mörkbrun päls med ljusgrå hårspetsar). Det har därför behållits.

Barbastell *Barbastella barbastellus*. Namnet barbastell kommer från italienska barba (skägg) och pipistrello (fladdermus) hopdraget till barbastello, via franska barbastelle. Namnet är egentligen olämpligt som artnamn eftersom det också används som gruppnamn. Namnet är emellertid kort och enkelt. Andra svenska namn som förekommit på arten är längre och dåliga i andra avseenden (ex. bredörad fladdermus). Ett tänkbart alternativ är västlig barbastell för att skilja den från den andra barbastellarten i Eurobats namnförteckning, som har sin utbredning öster om Europa. Eftersom det bara finns en barbastellart i Sverige är namnet dock ur ett svenskt perspektiv tillräckligt bra och har därför behållits (Fig. 3).

Brunlångöra *Plecotus auritus*. Innan släktet *Plecotus* splittrades upp i flera arter hette denna art långörad fladdermus. För att skilja den från nästa art föreslogs brun långörad fladdermus, vilket nu dragits ihop till brunlångöra för att harmonisera med nedanstående.

Grålångöra *Plecotus austriacus*. Det tidigare namnet grå långörad fladdermus är bra, eftersom det beskriver tydliga morfologiska karaktärer. Det är dock långt och otympligt och har därför ändrats till grålångöra. Kortformen långöra för arter i släktet *Plecotus* har förekommit i svensk litteratur under 1900-talet.

Nya namn på övriga arter i Europa

Här nedan följer kommentarer till några av de arter som förekommer i Europa, och vars namn ändrats mer påtagligt. Med "tidigare namn" avses de namn

Fig. 3. Barbastell Barbastella barbastellus får behålla sitt svenska namn, trots att det finns fler arter inom släktet Barbastella. [Western barbastelle Barbastella barbastellus.] Foto: Dietmar Nill

som används i t.ex. Corbet (1981), men för många arter finns flera olika äldre namn.

Medelhavshästskonäsa *Rhinolophus euryale*. Tidigare kallad mellanhästskonäsa, vilket syftade på att arten storleksmässigt ligger mellan större hästskonäsa och dvärghästskonäsa. Storleken överlappar dock med två andra arter hästskonäsor. Arten har ett relativt stort utbredningsområde i södra Europa men är huvudsakligen begränsad till medelhavsområdet.

Kusthästskonäsa *Rhinolophus mehelyi*. Tidigare Mehelys hästskonäsa, som bytts ut för att undvika egennamn. Artens utbredning är till stor del kustområden i södra Europa.

Tab. 1. Vetenskapliga och svenska namn på alla fladdermusarter som ingår i Eurobats-avtalet. Tidigare svenska namn inom parentes. Arter som påträffats i Sverige markerade med *. [Scientific and Swedish names of all bat species listed in the Eurobats Agreements. Recent Swedish names within brackets. Species found in Sweden are marked with *.]

Vetenskapligt namn

Rousettus aegyptiacus
Taphozous nudiventris
Rhinolophus ferrumequinum
Rhinolophus euryale
Rhinolophus mehelyi
Rhinolophus blasii
Rhinolophus hipposideros
Myotis daubentonii
Myotis dasycneme
Myotis brandtii
Myotis mystacinus
Myotis hajastanicus
Myotis aurascens
Myotis alcaethoe
Myotis nipalensis
Myotis nattereri
Myotis escaleraei
Myotis schaubi
Myotis emarginatus
Myotis myotis
Myotis blythii
Myotis punicus
Myotis capaccinii

Svenskt namn

nilflyghund (egyptisk flyghund)
nakengumpsfladdermus
större hästskonäsa (stor hästskonäsa)
medelhavshästskonäsa (mellanhästskonäsa)
kusthästskonäsa (Mehelys hästskonäsa)
balkanhästskonäsa (Blasius hästskonäsa)
dvärghästskonäsa
vattenfladdermus*
dammfladdermus*
tajgaffladdermus (Brandts fladdermus)*
mustaschfladdermus*
sevanfladdermus
stäppfladdermus
nymffladdermus*
centralasiatisk mustaschfladdermus
fransfladdermus*
iberisk fransfladdermus
armenisk fransfladdermus
flikörad fladdermus (Geoffroys fladdermus)
större musöra (stort musöra, jättefladdermus)*
mindre musöra (litet musöra)
medelhavsmusöra
storfotsfladdermus (Capaccinis fladdermus)

Balkanhästkönäsa *Rhinolophus blasii*. Tidigare kallad Blasius hästkönäsa. För att undvika egennamn har namnet ändrats till balkanhästkönäsa. Den europeiska utbredningen är nästan helt begränsad till Balkan.

Stäppfladdermus *Myotis aurascens*. En nybeskriven art som hör till mustaschfladdermuskomplexet. Än så länge är arten endast möjlig att skilja från mustaschfladdermus genom genetisk analys. Stäppfladdermusen är påträffad i Bulgarien men beskrevs först från Kaukasus. Namnet syftar på biotopvalet i Asien, men kunskaperna om artens biotopval är bristfälliga.

Iberisk fransfladdermus *Myotis escaleraei*. En nybeskriven art som är taxonomiskt närstående fransfladdermus. Utbredningen omfattar Iberiska halvön, Frankrike och några öar i Medelhavet.

Flikörad fladdermus *Myotis emarginatus*. Tidigare kallad Geoffroys fladdermus. Det nya namnet syftar på örts utseende, som är en arttypisk karaktär.

Medelhavsmusöra *Myotis punicus*. En nybeskriven art som är nära släkt med mindre och större musöra, och vars utbredning i Europa är begränsad till Sardinien och Korsika.

Storfotsfladdermus *Myotis capaccinii*. Tidigare kallad Capaccinis fladdermus. Arten har ovanligt stora fötter i likhet med vattenfladdermus och dammfladdermus, vilka har ett liknande jaktbeteende.

Pälsvingad brunfladdermus *Nyctalus lasiopterus*. Tidigare kallad jättefladdermus. I likhet med de övriga *Nyctalus*-arterna får den gruppsnamnet brunfladdermus. En påtaglig morfologisk karaktär är den ovanligt täta pälsen på vingarna.

<i>Myotis bechsteini</i>	Bechsteins fladdermus*
<i>Nyctalus noctula</i>	större brunfladdermus (stor fladdermus)*
<i>Nyctalus lasiopterus</i>	pälsvingad brunfladdermus (jättefladdermus)
<i>Nyctalus azoreum</i>	azorfladdermus
<i>Nyctalus leisleri</i>	mindre brunfladdermus (Leislers fladdermus)*
<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	sydpipistrell (pipistrell)*
<i>Pipistrellus pygmaeus</i>	dvärgpipistrell (dvärgfladdermus)*
<i>Pipistrellus nathusii</i>	trollpipistrell (trollfladdermus)*
<i>Pipistrellus maderensis</i>	madeirapipistrell
<i>Pipistrellus kuhlii</i>	parkpipistrell (Kuhls fladdermus)
<i>Pipistrellus hanaki</i>	kretapipistrell
<i>Hypsugo savii</i>	alpfladdermus (Savis fladdermus)
<i>Eptesicus nilssonii</i>	nordfladdermus (nordisk fladdermus)*
<i>Eptesicus serotinus</i>	sydfladdermus*
<i>Vespertilio murinus</i>	gråskimlig fladdermus*
<i>Eptesicus isabellinus</i>	isabellfladdermus
<i>Eptesicus bottae</i>	blek sydfladdermus
<i>Eptesicus anatolicus</i>	anatolisk fladdermus
<i>Barbastella barbastellus</i>	barbastell*
<i>Barbastella darjelingensis</i>	bengalisk barbastell
<i>Plecotus auritus</i>	brunlångöra (långörad fladdermus)*
<i>Plecotus macrobullaris</i>	alplångöra
<i>Plecotus sardus</i>	sardiskt långöra
<i>Plecotus austriacus</i>	grålångöra (grå långörad fladdermus)*
<i>Plecotus teneriffae</i>	kanarielångöra
<i>Plecotus kolombatovici</i>	balkanlångöra
<i>Otonycteris hemprichii</i>	ökenlångöra
<i>Miniopterus schreibersii</i>	grottfladdermus (Schreibers fladdermus)
<i>Tadarida teniotis</i>	veckläppad fladdermus

Azorfladdermus *Nyctalus azoreum*. En nybeskri-
ven art vars utbredning är begränsad till Azorerna.

Parkpipistrell *Pipistrellus kuhlii*. Tidigare kallad
Kuhls fladdermus. I södra Europa är detta en av de
vanligaste arterna inne i städer, där den ofta flyger
över vattendrag, trädgårdar och parker.

Kretapipistrell *Pipistrellus hanaki*. En nybeskri-
ven art vars utbredningsområde är begränsat till Kreta och
en del av norra Libyen.

Alpfladdermus *Hypsugo savii*. Tidigare kallad
Savis fladdermus. Förekommer bland annat på relativt
hög höjd i Alperna.

Isabellfladdermus *Eptesicus isabellinus*. En ny-
gammal art som beskrevs redan på 1960-talet men
inte har accepterats som god art förrän på 2000-ta-
let. Namnet syftar på pälsfärgen. Arten förekommer i
Nordafrika och eventuellt också i södra Spanien.

Anatolisk fladdermus *Eptesicus anatolicus*. En
nybeskri-ven art som förekommer i sydvästra och söd-
ra Turkiet till Syrien (detta område kallas Anatolien)
samt på Rhodos. Den är nära besläktad med sydflad-
dermus och blek sydfladdermus *E. bottae*.

Bengalisk barbaste *Barbastella darjelingensis*. Ar-
ten har ett stort utbredningsområde, från Kaukasus till
Kina, men beskrevs för första gången från Darjeeling
som ligger i indiska Västbengalen.

Alplångöra *Plecotus macrobullaris*. En nybeskri-
ven bergsart som ofta påträffas på hög höjd, bland annat i
Pyrenéerna och Alperna.

Sardinskt långöra *Plecotus sardus*. En nybeskri-
ven art vars utbredningsområde är begränsat till Sardinien.

Balkanlångöra *Plecotus kolombatovici*. En nybe-
skri-ven art, som taxonomiskt står nära grålångöra. I
Europa är utbredningen begränsad till Balkan, Kreta
och några öar i Egeiska havet.

Grottfladdermus *Miniopterus schreibersii*. Tidigare
kallad Schreibers fladdermus. Arten förekommer i
mycket stora kolonier i södra Europa och nyttjar hu-
vudsakligen grottor som koloniplats.

Summary

A number of new bat species have been described
during the last decades, and new Swedish names for
these species are needed. However, as a consequen-
ce of this, also some of the existing names must be
changed, e.g. to harmonise with the new names, and
to follow modern principles for vernacular nomen-
clature. In this paper we present Swedish names of all
bat species which occur in Europe and are listed in
the Eurobats agreements. ■

Johnny de Jong

Forskningsledare på Centrum för biologisk mångfald
(CBM)/Ecocom AB
E-post: johnny.de.jong@slu.se

Torbjörn Ebenhard

Forskningsledare på Centrum för biologisk mångfald
(CBM)
E-post: torbjorn.ebenhard@slu.se

Ingemar Ahlén

Professor emeritus
Institutionen för Ekologi, SLU
ingemar.ahlen@slu.se

Rune Gerell

Docent i zoologi
rune.gerell@sjobo.nu

Karin Gerell Lundberg

Fil.dr. i zoologisk ekologi
karin.gerell@sjobo.nu

Litteratur

- Ahlén, I. 2010. Nymffladdermus *Myotis alcathoe* – en nyupp-
täckt art i Sverige. – Fauna och Flora 105: 8-15.
Corbet, G. 1981. Europas däggdjur: en fälthandbok. Bonnier
Fakta Bokförlag, Stockholm.
Naturvårdskonsult Gerell. 2011. Fladdermöss i Skåne. Rap-
port 2011:9. Länsstyrelsen i Skåne län, Malmö.